

Innhold 2—2008

- ABONNEMENT

- GAVE-
ABONNEMENT

- BESTILLING AV
ENKELTNUMRE

- ARKIV

- KONTAKT
SAMTIDEN

- [Kunsten å ikke bare tenke svart-hvitt – svar til Tonje Volds artikkel «Hvit støy»](#) Tora Aasland
- [Spinn eller ikke spinn – mediene styrer](#) Aslak Bonde
- [Romania i Europa. En hjemkomst](#) Grete Ek Ulland

Odd Gunnar Skagestad

Hva skal vi med Nasjonalmuseet?

«The show ain't over 'till the fat lady sings»
(Amerikansk showbiz-ordtak)

Kulturdebatten

Så er kulturdebatten over oss igjen. Kulturdebatten? Den rotnorske kulturdebatten dreier seg alltid om saftige, sexy og ikke minst tidsriktige saker som f.eks. klimakvoter, lesbiske prester, Forfatterforeningens medlemskriterier og hottentott-faktoren i Thorbjørn Egners barneviser. Ifølge Den bakvendte familie-boken (Oslo 1951) var ved midten av forrige århundre det hyppigst brukte ord i norsk kulturdebatt «drittsekk». Slik er det ikke nå lenger. I vår mer fisefornemme tidsalder er kulturdebattens fremste stikkord «diskurs», «paradigmeskifte» og «definisjonsmakt». Men rett under den høyakademisk blankpolerte overflaten ligger invektivene på lur og vaker – nå som før. Og denne gangen er det Nasjonalmuseet debatten gjelder. Den utløsende faktor, som en februardag i år brakte konflikten frem i dagen, var det forhold at museets direktør Allis Helleland hadde kjøpt kunst av den norske kunstneren Unni Askeland for 600 tusen kroner, på

tvers av anbefalingene fra museets fagmiljøer.^[1] Og hva så? – kunne man spørre – sikkert en kjedelig sak, men knapt noe som skulle forårsake en ny og heftig runde i den ellers lett hensovnende særnorske kulturdebatten?

Her lå det åpenbart noe mer under. Avisen Aftenposten omtalte problemene på lederplass i relativt forsiktige ordelag:^[2] «Den voldsomme uroen (...) er først og fremst et tegn på at noe er alvorlig galt ved Nasjonalmuseet. (...) Saken oser av uforløst organisatorisk frustrasjon. (...) Nasjonalmuseet har lenge fremstått som en plaget organisasjon...». Andre har brukt sterkere uttrykk. I en avisartikkel noen dager senere satte kunsthistoriker og kritiker Jan Kokkin ord på det mange hadde ment og tenkt, helt siden denne ulykksalige institusjonen ble etablert, for snart fem år siden: «Det handler først og fremst om et Nasjonalmuseum som ikke fungerer. (...) Sammenslåingen av Nasjonalgalleriet, Samtidsmuseet, Kunstindustrimuseet og Arkitekturmuseet, som ble initiert av byråkrater i Kulturdepartementet,

har vært en eneste lang ulykke for formidlingen og forvaltningen av landets kunst og kulturarv».^[3]

Historien om Nasjonalmuseet er historien om en kulturpolitisk fiasko av dimensjoner.

Og det har vært en varslet fiasko. Hva vi gjennom det siste året har kunnet observere, er virkeliggjørelsen av de advarsler som i sin tid ble målbåret i krasse vendinger av en rekke av landets ledende kulturpersonligheter, anført av tidligere kulturminister Lars Roar Langslet og Nasjonalgalleriets mangeårige direktør Knut Berg.

Et monster blir til

Hva var det egentlig som skjedde? Kronologien i den utviklingen som har ført frem til dagens situasjon, er i grove trekk som følger:^[4]

Etter flere års forarbeider la lederen for museumsprosjektets interimsstyre, Christian Bjelland, den 1. juli 2002 frem en ambisiøs innstilling, hvor planen var å samle hele seks institusjoner i én såkalt funksjonsdelt organisasjon. Det første konstituerende styremøtet i det som skulle bli kalt «Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design» ble holdt 11. februar 2003, og 1. juli samme år ble Museet etablert ved at Nasjonalgalleriet, Kunstindustrimuseet, Museet for samtidskunst og Arkitekturmuseet ble slått sammen til en statlig stiftelse. To år senere ble også Riksutstillingene overført til Museet.

Den 1. oktober 2003 tiltrådte svensken Sune Nordgren, med faglig bakgrunn som utstillingsarrangør, i stillingen som museets direktør. Nordgren kom fra stillingen som direktør for Baltic kunstsenter i Newcastle, en institusjon som var kjent for å ha store personalproblemer og hvor det var blitt reist tvil om økonomistyringen. Nordgren foretok gjennomgripende omkalfatringer ved Nasjonalgalleriet (nyopphenging av de faste samlingene, fjerning av Munchrommet og Langaardsalen m.v.), noe som utløste den første større debatten om Nasjonalmuseets aktiviteter. Nordgren vakte også oppsikt med storsatsingen Kyss Frosken på Tulinløkka sommeren 2005, et PR-stunt som førte til stort underskudd. Den 11. august 2006 trakk Nordgren seg fra sin stilling – etter å ha fått betydelige doser med pepper, for sin ledelsesstil så vel som for den kunstfaglige retning og profil som Museet utviste.

Stillingen som direktør ble 1. juli 2007 overtatt av Allis Helleland. Hun kom fra Statens museum for kunst i København, hvor hun hadde vært direktør i 13 år. I oktober samme år sendte Helleland ut instruks til museets ansatte om at alle uttalelser om «prioritering og strategisk utvikling» skulle kontrolleres av henne. Da de ansatte sa seg usikre på hvordan de skulle forholde seg til media, fremholdt likevel styreleder Christian Bjelland og

Helleland at Museet praktiserer ytringsfrihet. I februar 2008 foretok Helleland det foran nevnte kunstkjøp av, i strid med hennes eget fagmiljø anbefaling. I innkjøpskomiteén påberopte hun seg en dobbeltstemme som hun ikke hadde. Styreleder Bjelland påtok seg ansvaret og sa at Helleland ikke hadde fått tilstrekkelig informasjon om regelverket da hun tiltrådte

stillingen. Det ble imidlertid raskt kjent at fagstaben ved Museet hadde sendt et brev til Bjelland hvor de uttrykte mistillit til Helleland. Dette skulle utløse en avisdebatt ikke bare om Hellelands disposisjoner og Bjellands styringsansvar, men hvor det også ble reist kritikk mot Nasjonalmuseets eksistens og det konsept som institusjonen er basert på.

Det er den debatten som senere har rullet videre, med vekslende intensitet og tempo. Og dette er en debatt som vi trenger. Denne saken gjelder ikke bare museumsdrift, personalpolitikk og innkjøpsregler. De vidløftige forslagene som har vært lansert for museets fremtidige aktiviteter, utgjør også en trussel mot vårt bymiljø i videre forstand. Dette gjelder ikke minst planene om utbygging av Tullinløkka og tilgrensende kvartaler, planer som i lengre tid har vært innhyllet i en illevarslende taushet. Illevarslende, fordi uansett hvilket tema som til enhver tid måtte stå på makthavernes dagsorden, vil åpen, offentlig debatt være den beste garanti for at de løsningene som velges, de beslutningene som tas og de tiltakene som iverksettes, faktisk er i pakt med allmennhetens ønsker og behov. Det er når debatten forstummer, at de skadelige og stundom uopprettelige grepene blir tatt.

Når det gjelder etableringen av Nasjonalmuseet, var det opprinnelige initiativet og de prosesser som fant sted frem til årsskiftet 2004–2005, gjenstand for minimal offentlig oppmerksomhet og debatt. Det var først da det gikk opp for publikum hva som hadde skjedd med Nasjinalgalleriet, at det ble slått alarm. I den debatten som siden den gang har pågått – i rykk og napp, innimellom også med langtrukne bølgedaler – har kritikken som har vært fremført mot Nasjonalmuseet i hovedsak hatt tre aspekter: På det praktisk/organisatoriske plan: Spørsmålet om hensiktsmessigheten av å sammenfusjonere eksisterende velfungerende institusjoner. På det kunstfaglige og kulturpolitiske plan: Kritikken mot den kunstforståelse og den formidlingsideologi som denne sammenfusjonerte skapningen åpenbart var ment å eksponere.

På det konkrete plan: Reaksjonen mot de innrednings- og utstillingsmessige grep som ble foretatt i Nasjinalgalleriet, og som fra seriøst hold ble betegnet som en rasering av denne institusjonen.

Spesielt sistnevnte forhold skulle utløse et sterkt og artikulert engasjement fra brede fagmiljøer og fremstående enkeltpersoner, med en debatt som toppet seg i mars/april 2005. At en del av debatten kom til å fokusere mer på Sune Nordgrens person enn på de saklige ankepunkter, var et forhold som langt på vei måtte tilskrives Nordgrens tilbøyelighet til egenprofilering, herunder til å ta også saksrettet kritikk personlig, noe som tildels virket

avsporende.^[5] Dette bidro blant annet til å ta fokus bort fra det forhold at Nordgren egentlig bare gjorde jobben sin, i henhold til de instruksjer og fullmakter som han hadde fått av museets styre, som igjen opptrådte med et

politisk sanksjonert mandat.^[6] Kritikken mot en profilert direktør kom dermed i noen grad til å skygge for erkjennelsen av hvor ansvaret først og fremst hørte hjemme – hos de politiske beslutningstagerne som hadde gitt sin velsignelse til etableringen av denne sammenfusjonerte monster-

institusjonen.^[7]

Nasjonalgalleriet som ble avskaffet, avviklet og som forsvant.

Nasjonalgalleriet gikk altså med i dragsuget, men hva så? Hva skulle vi egentlig med et Nasjonalgalleri? I nærmere 170 år – helt siden 1837 – hadde det øyensynlig vært en rådende oppfatning at det var temmelig opplagt, men i februar 2005 begynte det å gå opp for dem som var interessert i den slags, at tidene hadde forandret seg. I alle fall hadde våre formyndere funnet ut at noe Nasjonalgalleri behøvde vi slett ikke, og dermed hadde de like godt slått det sammen med en håndfull øvrige museums-institusjoner. Kunne det være mytene om stordriftsfordeler og synergieffekter som hadde tatt overhånd? En misforstått anvendelse av «New Public Management»-konseptet? Eller var det nok en patetisk og anakronistisk utløper for ikke å si etterslep av det 19. århundres store norske nasjonsbyggingsprosjekt?

Det var faktisk verre enn som så. Diverse uttalelser fra ansvarlig politisk hold avdekket at det hele var ledd i et ideologisk prosjekt med den hensikt å bryte ned museenes funksjon som bevarere og ankerfester for det vi måtte ha av dannelsesstradisjon i vårt land. Gammeldags folkeopplysning skulle erstattes med en virksomhet som tilsiktet å «bryte med tilvante forestillinger», som en av prosjektets strateger, daværende

statssekretær Yngve Slettholm (Kr.F.) i Kulturdepartementet uttrykte det.^[8]

Ikke særlig konstruktivt, ei heller særlig nyskapende: Allerede i 1909 formulerte den italienske futurist-dikteren Marinetti parolene «Brenn museene!» og «La oss drepe måneskinnet!» Marinetti maktet – om ikke

annet – å skape debatt.^[9] Det klarte også Nasjonalmuseet ved sin nymontering av kunstverkene i Nasjonalgalleriet, med høy sigarføring under mottoet «Alle snakker om museet ...». Og ifølge en fornøyd statssekretær fikk dette den effekten som var tilsiktet: «For første gang på mange år har det blitt en debatt om hva som vises i Nasjonalgalleriets bygning og hvordan kunstverkene skal vises. Det er i seg selv positivt». Positivt? Her formelig oste det kulturdebatt av godt gammalt merke – skikkelig kult lissom!

I et innlegg i Aftenposten 2. mars 2005 avleverte tidligere kulturminister Lars Roar Langslet noe som avisen i sitt førstesideoppslag kalte en

«kraftsalve».^[10] Blant annet presterte han å erklære at «det underligste er at så få har slått alarm mot den postmoderne tsunamien som nå skyller inn over vår billedkunstneriske museumsverden». Litt sært uttrykt, kanskje? Det måtte likevel konstateres at denne salven – fremført i en såpass avdempet og urban form – ikke var kraftig nok. I alle fall ikke nok til at direktøren, Sune Nordgren, maktet å få med seg hva det dreide seg om. Nordgren kunne nemlig fortelle at «hver generasjon som skal ta hånd om et museum må ta standpunkt til kunsten ut i fra sin samtid», og han kunne til alt overmål punktere kritikken med å påpeke at Langslet var «konservativ».

^[11]

At en forhenværende kulturminister i en Høyre-regjering kunne fremstå som konservativ, var knapt noen nyhet – men hva så? Om det er ett felt hvor konservatisme ikke bare er berettiget, men en nødvendighet – et sine qua non – så er det jo nettopp museumsdrift! Et museums oppgave er å bevare – å konservere – vår kulturarv. Å «ta standpunkt til kunsten ut i fra sin

samtid» er (i den grad denne floskelen betyr noe som helst) noe vi alle kan gjøre – og faktisk gjør – hele tiden. det skjer over alt – i media, i det offentlige rom, i vårt utdannings-samfunn og i kulturdebatten i videste forstand. Det skorter så visst ikke på fora hvor vår samtid og dens allehånde utgaver av tidsriktige selvforståelser speiles i alle tenkelige fasetter.^[12] Slik er det og slik skal det være. Men det er ikke for å ivareta disse funksjonene at vi behøver museer.

Langslet var ikke helt alene om å slå alarm. Allerede to uker tidligere hadde Morgenbladets kultureddaktør Lena Lindgren rettet et skarpt søkelys på den postmoderne og poststrukturalistiske klåfingretheten som Nasjonalgalleriet var blitt offer for.^[13] Hun avsluttet med følgende betimelige advarsel: «En ny debatt rundt kulturarv, kanon og folkeopplysning er på vei til Norge. La oss tore å si at noe er viktig og noe er det ikke. At de store fortellingene er over er en av vår tids sterkeste fortellinger. Det er når vi tror på den at det begynner å bli ubehagelig». Ja, endog Klassekampen – kulturradikalismens fyrårn og fanebærer – fant å gi sitt besyv med i debatten. I en artikkel med overskriften «Nasjonalgalleriet – et intimitetstyranni», stilte avisen det kritiske spørsmålet:^[14] «Er det egentlig et nasjonalt tradisjonsforvaltningsorgan, som Nasjonalgalleriet er, sitt mandat å ta opp kampen med den kommersielle underholdningsindustrien som ungdommen og folk flest engasjeres av?»

Et nasjonalmuseums fremste oppgave burde etter manges mening nettopp være å ta vare på de store fortellingene som utgjør vår kulturarv – ikke å brette dem om i trivielle tidspregede, situasjonsbetingede og personavhengige småfortellinger. Hvis det var vilkårlig om-kontekstualisert pjatt man var ute etter, kunne man i stedet, med større utbytte, la Nasjonalgalleriets lokaler huse en øvelse i virtuell virkelighet, f.eks. «Big Brother». En mer tidsriktig «installasjon» turte vel knapt kunne tenkes.

Lars Roar Langslet fulgte opp sin kritikk med en rekke ytterligere artikler med tildels skjerpet ordbruk,^[15] hvor han blant annet etterlyste en ansvarlig inngripen fra regjeringens og især Kulturdepartementets side:^[16] «Er det ikke på tide at departementet foretar 'en grundig gjennomgang' – før skandalen blir katastrofe?» Blant de mange andre som helt eller delvis sluttet seg til kritikken, fant man navn som (for bare å nevne noen tilfeldige få) forfatteren Gerd Brantenberg,^[17] kunsthistorikeren Paul Grøtvedt,^[18] seniorforsker ved Nasjonalmuseet Marit Lange,^[19] Klassekampens redaktør Bjørgulv Braanen^[20] og avisens kunstanmelder Tore Næss^[21] samt – ikke minst – Nasjonalgalleriets tidligere direktør gjennom mange år Knut Berg.^[22] I en avisartikkel med overskriften «Nasjonalgalleriets endelikt» påpekte Berg at «Den historiske sammenheng i utviklingen av en viktig del av vår kulturarv er forsvunnet». Berg spådde videre at Nasjonalmuseet ville kunne lide samme triste skjebne som Museet for samtidskunst i sin tid gjorde, og poengterte avslutningsvis at «Det er ingen skam å snu, men gjør det før skaden er uopprettelig».^[23]

Fremst i forsvarslinjen mot kritikerne av Nasjonalmuseum-prosjektet stod den foran omtalte statssekretær Slettholm, som med etter hvert forutsigbar postmodernistisk retorikk kunne forlene prosjektet med den fornødne statsautoriserte tyngde.^[24]

Slik forløp debatten mens hovedstadens kulturorganer fulgte sakens gang med middelmådig redaksjonelt engasjement – Aftenposten sin vane tro i snusfornuftige og lettere bekymrede vendinger.^[25] Og da våren kom, kunne Nasjonalmuseet varte opp med et PR-stunt som illustrerte essensen i museets om-kontekstualiserte kunstforståelse og faglige profil, på én og samme tid som dette stuntet også var en avsporing fra den debatten som denne forståelsen og profilen hadde utløst. Det siktes her til «Fortellingen om Frosken».

Frosken – en fjollet avsporing

Fortellingen om Frosken ble brettet ut over to hele tabloidsider i avisen Verdens Gang, under den suggestive overskriften «Froske-prinsen».^[26]

Det var så visst ikke småtterier. Hele Tullinløkka skulle fylles med en oppblåsbar og endatil grønn struktur, som ble påstått å ligne en frosk. Nei, mer enn som så, den var en frosk, kunne vi lese – en frosk stor som en parkeringsplass og høy som en enebolig. Og for at ingen skulle være i tvil om at den faktisk var en frosk, skulle den bli åsted for en utstilling som skulle hete «Kyss Frosken. Forvandlingens kunst». Gespenstet stod ferdig oppblåst 7. mai, og selve utstillingen ble åpnet av dronning Sonja 28. mai. Der skulle den bli værende til ny arkitektkonkurransse om Tullinløkkas skjebne var utlyst, hvilket – fikk man senere vite – skulle bety 18. september samme år.^[27]

Skaperverkets opphavsmann var en arkitekt Magne Wiggen, som i nevnte VG-artikkel forklarte hva han stelte med. Wiggen tilkjennegav at han ikke var redd for voldsomme følelser, og lot det skinne igjennom at han var forberedt på sinte ord og en kvass strid om den strukturen som var i ferd med å reise seg. Det var så man formelig kunne ane den spente forventningen om at her ville et illsint, snerpet og bakstreversk borgerskap rykke ut på krigsstien med Jantelov i hånd!

Så skulle ikke skje. Totalt sett var froske-konseptet knapt egnet til å vekke forargede reaksjoner eller revitalisere en slumrende kulturdebatt. Men om man nå likevel skulle prøve å glede arkitekten og hans sponsorer med en respons som kunne bære bud om at jo

da, det var faktisk noen som likevel lot seg provosere? Noen som lot seg lokke til å gi en skikkelig sur og humørløs småborgerlig reaksjon som kunne gi arrangørene den etterlengtede bekræftelsen på at jo visst, her hadde man truffet riktig! Redningsplanken i så måte var konseptets aldeles dustete form for relasjonsbygging andsynes vilkårlig valgte nøkkeltall i norsk historie. Her ble vi nemlig presentert for følgende blødmer:

- Froskens kropp var på 1240 m² for å minnes Håkon 4 Håkonsson og slutten på borgerkrigen fra 1130 til 1240.

- Froskens ben var hvert på 82 m² for å minnes et stavknekk i 1982.
- Froskens inngang var på 51 m² for å minnes at i 1951 fikk Norge sin første statistikk over innvandring til landet.

Kunsthallens tekniske areal (heis, toalett og lager) var på 54 m² til ære for «Nusse», Norges første datamaskin, som kom til verden i 1954.

Sorry Mac, men dette var ikke godt nok! Skulle det først bedrives tallmagi, så burde det nok heller være sterk tallmagi. Noe som river og sliter i en. Noe som på samme tid både synliggjør og virkeliggjør historiens kraftlinjer, og forlener dem med en transcendent dimensjon. En dimensjon som kunne la betrakteren fordype seg i det sekeltunge spranget fra dagens Oslo tilbake til fordums Kristiania – denne forunderlige by som ingen (ifølge Knut Hamsun) kunne forlate uten å ha fått merker av den. Som det ble

bemerket:^[28] Skulle det først være bullshit, så fikk man da la det være skikkelig bullshit. Dette var ikke engang skikkelig humbug – bare fjolleri. Pretensiøst og gørrkjedelig fjolleri. Uformuende og useriøst. Og betegnende nok: I den grad Frosken kom til å utløse noen nærmere debatt, gjaldt debatten de betydelige budsjettoverskridelsene som etter hvert kom for en dag, og som Nasjonalmuseet hadde vanskeligheter med å gjøre rede for.

Likevel hadde det – i tilbakeblikk – vært en nyttig eksersis: I dette hjelpeløst uformelige amfibie-surrogatet var det så man formelig kunne fornemme Nasjonalmuseets sanne ansikt og vesen. Det var som en flik av fremtiden hadde rullet oss i møte.

Lokaliseringsspøkelset

Men Frosken skulle også anskueliggjøre ytterligere ett aspekt ved sagaen om Nasjonalmuseet: Spørsmålet om hvor denne nyskapningen skulle få tak over hodet.

Eller, nærmere bestemt: Byggeplanene for Tullinløkka og deler av de tilgrensende kvartaler.

Vi berører her et klassisk tema i norsk politikk og samfunnsliv – et anliggende som alltid manifesterer seg når store offentlige prosjekter skal virkeliggjøres. Da dukker lokaliseringsdebatten opp – den faste gjengangeren i skjæringspunktet mellom nasjonsbyggingsprosjektet og norsk distriktpolitikk. Slik har det vært så lenge Norge har hatt noen historie. (Historisk interesserte vil vite av fenomenet tok av for alvor etter Halvdan Svartes tragiske drukningsdød i Randsfjorden ca. år 860, da distriktene ikke kunne enes om hvor felleskongen skulle gravlegges – utfallet den gang ble som kjent en delt løsning).

I tilfellet Nasjonalmuseet hadde føringene vært lagt allerede før etableringen av

Museet var påtenkt. De var gitt ut i fra det forhold at museets kjerne-enhet, det nå så fordums Nasjonalgalleriet, allerede lå der hvor dets ærverdige bygning fortsatt befinner seg: På Tullinløkka, med umiddelbar nærhet til et fortsatt ubebygget stykke tomtegrunn. Lokaliseringsdebatten kom i dette tilfellet til å gjelde spørsmålene om hvorvidt – og i tilfelle hvordan – den nyfusjonerte institusjonen skulle få lov til å breie seg på dette beskjedne men

attraktive byrommet. Det er en debatt som ennå ikke er ført til veis ende. Det forløp som denne saken har hatt – og som Fortellingen om Frosken bidro til å anskueliggjøre – skulle imidlertid også få mange til å mistenke at hele Nasjonalmuseum-konseptet i bunn og grunn var klekket ut med det todelte formål å:

1. Rasere Nasjonalgalleriet.
2. Bygge ut Tullinløkka.

Slik var det selvsagt ikke, var vel det likt seg?! Men du verden hvor fristende det undertiden har vært å nære slike formastelige tanker...

Fjellvettregel nummer 8

Hva skal vi med Nasjonalmuseet? Er Nasjonalgalleriets dager definitivt forbi? Er det for sent å rette opp den kulturvandalismen som våre øvrigheter har funnet for godt å påføre oss? Det er aldri for sent å ta til vettet.

Kan hende er det på tide å børste støv av den gamle Fjellvettregel nr. 8: «Vend i tide, det er ingen skam å snu!»

Den hittil siste runden i debattføljetongen om Nasjonalmuseet ble som foran nevnt utløst av en etter hvert overhåndtagende misnøye med direktør Hellelands åpenbart umusikalske for ikke å si klønete disposisjoner. Samtidig har debatten kanskje enda tydeligere enn tidligere avspeilet de underliggende problemene som knytter seg til institusjonens eksistens. Stadig flere synes nå åpent å erkjenne at etableringen av dette fusjonsmonsteret – en etablering som kun synes å ha tjent destruktive formål – var et gedigent feilgrep. Endog en til da såvidt forsiktig kommentator som den profilerte kulturjournalisten Lotte Sandberg dristet seg nå til å påpeke at situasjonen krevde mer drastiske tiltak enn bare å la styreleder og direktør gå: ^[29] «Krefter så vel innenfor Nasjonalmuseet som i kunstlivet for øvrig, mangler tillit til både Bjelland, Helleland og deres ledergruppe ved Nasjonalmuseet. Derfor er det naivt å satse alle kort på Bjellands avgang – alene. Mangel på innsyn reiser spørsmålet: Er det i realiteten Kulturdepartementets embetsverk som styrer Nasjonalmuseet; de som har utformet den pågående museumsreformen? I hvert fall er det herfra svarene må komme. Og de må komme nå!»

De fleste kunne sikkert enes om at embetsverket har sin del av skylden for tingenes bedrøvelige tilstand. Enkelte har likevel gått mer radikalt til verks, og minnet om at det egentlige og overordnede ansvar ligger hos politikerne. I sin tidligere siterte artikkel hevdet Jan Kokkin at «Den alvorlige situasjonen Nasjonalmuseet er kommet opp i, er det kun én person som kan rydde opp i: Kulturminister Trond Giske». Og Kokkin gikk lenger enn som så: Giske må også «ta inn over seg at sammenslåingen av Nasjonalgalleriet, Samtidsmuseet, Kunstindustrimuseet og Arkitekturmuseet har vist seg å være et tungdrevet luftslott som ingen enkeltperson kan styre. For at de enkelte museene igjen skal kunne begynne å fungere som aktive og interessante kunstformidlere, må Nasjonalmuseet oppløses, slik at de enkelte museene får tilbake sin selvstendighet».

At beslutningsmyndigheten og ansvaret i så henseende måtte ligge hos kulturministeren, syntes rimelig nok, men de sentrale spørsmålene forble ubesvart: Ville Giske kunne utvise den dristighet, besluttosomhet og handlekraft som må til? Var muligheten til stede for at kulturministerens politiske teft kunne komme ham – og saken som sådan – til nytte i konstruktiv retning? Forfatteren av disse linjer kom i et avisinnlegg i april 2008 i skade for å gi kulturministeren honnør for å ha maktet – i alle fall

^[30]
inntil videre – å få stillet Nasjonalmuseets halsløse byggeplaner i bero. Hyldesten var nok forhastet. Sakens videre utvikling har ikke gitt noen grunn til å anta at statsrådets inngripen i de uryddige prosessene som har preget Nasjonalmuseet, har hatt noen annen målsetting enn å få aktørene til å handle, marsjere, danse og spille i takt, med Giske selv som myndig dirigent.

Svaret – det endelige? – fikk vi 28. mai, da statsråden sammen med byrådsleder Erling Lae og hovedstadens kulturbyråd Torger Ødegaard la frem sin oppsiktsvekkende «kulturkabal» for lokalisering av en rekke av byens og landets kulturinstitusjoner, hvorav noen (Munch-museet, Deichmanske og Stenersensmuseum) skal havne i Bjørvika, mens Vestbanetomten skal huse Nasjonalmuseet, samtidig som Tullinløkka skjebne inntil videre legges på is. At byrådslederen kalte løsningen et «kunstgrep» (hvilket normalt skulle bety et knep eller lureri) er betegnende

^[31]
for den kupp-artede prosessen så vel som resultatet. Slik kabalen ble fremstilt, gjaldt løsningen kun spørsmålene om de berørte institusjoners (endelige?) lokalisering, og slik saken stort sett ble oppfattet av media, var også inntrykket at det var i grunnen det det hele dreide seg om. For Nasjonalmuseets vedkommende ble saken enkelt og greit oppsummert som følger: «Hele Nasjonalmuseet flytter til Vestbanen, sier kulturminister Trond

^[32]
Giske (Ap) og legger død enhver debatt om desentralisering av museet». Men kan kulturministeren virkelig legge en slik debatt død? Har en statsråd virkelig myndighet til å avblåse den offentlige meningsutveksling og meningsdannelse omkring kontroversielle beslutninger og tiltak? Må vi finne oss i at det legges lokk på et ordskifte hvor det tas til orde for en revurdering av mislykte løsninger, en revurdering av en organisasjonsmodell som fremtredende fagpersoner har advart mot gjennom en årrekke? Selv om lokaliseringdebatten kan være viktig nok, har hovedankepunktet mot Nasjonalmuseet aldri vært lokaliseringsspørsmålet, men selve det organisatoriske konseptet: Hvordan selvstendige og levedyktige kulturinstitusjoner raseres ved styringskåte aktørers forfengelighet, fusjonsiver og klåfingrethet, i kombinasjon med det «nybyggjaget» som er

^[33]
blitt et stadig mer påtagelig kulturpolitisk fenomen.

Ikke alle har riktignok glemt hva saken dreier seg om. Midt oppe i all lokaliserings-viraken gir Aftenpostens kultureddaktør følgende forsiktige

^[34]
påminnelse: «Men en flytting og et nybygg legger bare grunnlaget for en løsning på Nasjonalmuseets identitetskrise. Det gir ikke selve løsningen».

Hovedutfordringen, som fortsatt består, vil være å få oppløst den ulykksalige konstruksjonen som Nasjonalmuseet er. En lykkelig løsning på dramaet vil trolig avhenge av om det kan mobiliseres en bred og artikulert opinion, som kunne gi en slik beslutning den nødvendige folkelige forankring. I så

henseende står noen hver av oss overfor en utfordrende oppgave.
Kultur-Norge, hører dere?!

[1] Jfr. artikkelen «Bjelland varsler oppvaskmøte», Aftenposten 23. februar 2008.

[2] Lederartikkelen «Nasjonalt museum i trøbbel», Aftenposten 21. februar 2008.

[3] Jan Kokkin, artikkelen «Nasjonalmuseet må oppløses», Aftenposten 25. februar 2008.

[4] Ref. bl.a. artikkelen «Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design», på museets nettside
<http://www.nasjonalmuseet.no/index.php/content/view/full/93>; samt den foran refererte artikkelen «Bjelland varsler oppvaskmøte».

[5] Jfr. Per Kristian Bjørkeng, artikkelen «Langslet skaper rabalder om Nasjonalgalleriet», Aftenposten 2. mars 2005; og Rolf Aamot, artikkelen «Mektig herre i eget hus», Klassekampen 30. mars 2005.

[6] Odd Gunnar Skagestad, «Tullinløkka – atter en gang», artikkel i tidsskriftet Minerva 12. juni 2007; <http://minerva.as?vis=artikkel&fid=1170&id=12062007102159922>; samt <http://www.skagestad.info/TullinMinervaJuni07.pdf>.

[7] Et forhold som senere også ble klart poengtert i Aftenpostens lederartikkel «Nasjonalmuseet må videre», 14. august 2006.

[8] Yngve Slettholm, artikkelen «Nasjonalmuseet våger å tenke nytt», Aftenposten 3. mars 2005.

[9] Filippo Tommaso Marinetti, The Futurist Manifest, 1909; jfr. også http://en.wikipedia.org/wiki/Filippo_Tommaso_Marinetti.

[10] Lars Roar Langslet, artikkelen «Nasjonalgalleriet avskaffet», Aftenposten 2. mars 2005.

[11] Referert i forannevnte artikkel «Langslet skaper rabalder...».

[12] Ref. Odd Gunnar Skagestad, artikkelen «Nasjonalgalleriet som forsvant», kronikk i Farmann Newsletter 11. mars 2005; <http://www.farmann.no/nasjonalgalleriet.html>; samt <http://www.skagestad.info/NasjonalgallerietFarmannMars05.pdf>

[13] Lena Lindgren, artikkelen «Å fyre opp en kanon», Morgenbladet 16. februar 2005; <http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20.../102110041&template=printar>.

[14] Tore Næss, «Nasjonalgalleriet – et intimitetstyranni», Klassekampen 11.

mars 2005.

[15] Se f.eks. flg. artikler av Lars Roar Langslet, «Nasjonalgalleriet avviklet», Aftenposten 8. mars 2005; og «Prosessens må stanses», Aftenposten 19. mars 2005.

[16] Lars Roar Langslet, artikkelen «Nasjonalgalleriet: Regjeringen har et ansvar», Aftenposten 21. april 2005.

[17] Gerd Brantenberg, artikkelen «Kunstens hellige rom smadret», Klassekampen 23. mars 2005.

[18] Paul Grøtvedt, artikkelen «Kunsthistorien blir avviklet», Aftenposten 18. april 2005.

[19] Marit Lange i intervju med Klassekampen (artikkelen «Tar bort refleksjonen») 2. april 2005.

[20] Bjørgulv Braanen, artiklene «Kunst i unåde» og lederartikkelen «Nasjonalmuseet», Klassekampen 17. mars 2005.

[21] Jfr. den foransiterte artikkelen «Nasjonalgalleriet – et intimitetstyranni».

[22] Jfr. John Harbos reportasje-artikkel «Krass uenighet om Nasjonalgalleriet – Tidligere direktør ut mot dagens ledelse», Aftenposten 3. mars 2005.

[23] Knut Berg, artikkelen «Nasjonalgalleriets endelikt», Aftenposten 7. april 2005.

[24] Yngve Slettholm, foransiterte artikkel «Nasjonalmuseet våger å tenke nytt», samt artikkelen «Museet må ikke stille ut seg selv», Aftenposten 19. mars 2005.

[25] Som eksempel på avisens redaksjonelle linje, se lederartikkelen «Omstridt kulturforvaltning», Aftenposten 17. april 2005. I forbindelse med Sune Nordgrens avgang som direktør for Nasjonalmuseet året etter, skulle avisens egen oppfatning av sin redaksjonelle linje bli tema for en særskilt lederartikkel med overskriften «Nasjonalmuseet» 20. august 2006.

[26] Artikkelen «Froske-prinsen», Verdens Gang 23. april 2005.

[27] For ordens skyld skal nevnes at noen slik arkitektkonkurranse i skrivende stund (mai 2008) ennå ikke er utlyst. Når det vil kunne skje, er fortsatt helt i det blå.

[28] Odd Gunnar Skagestad, artikkelen «Tallmagi og tull på Tullinløkken», kronikk i Farmann Newsletter Uke 19, 13. mai 2005; <http://www.farmann.no/tullin.htm> ; samt <http://www.skagestad.info/TallmagiFarmannMai05.pdf> .

[29] Lotte Sandberg, artikkelen «Hvem må gå?», Aftenposten 23. februar

2008.

[30] Odd Gunnar Skagestad, debattartikkelen «Legg godviljen til for Tullinløkka», Aften 17. april 2008, s.25;
<http://www.skagestad.info/TullinAftenApril08.pdf>.

[31] Jfr. Erling Fossen, artikkelen «Byrådets kunstige grep», Aften 30. mai 2008, s.19.

[32] Gjengitt fra artikkelen «Hva med Tullinløkka», Aften 29. mai 2008, s.10.

[33] Betegnelsen «nybyggjaget» lanseres av Bjarne Riiser Gundersen i artikkelen «Flytteshow» i Morgenbladet 30. mai 2008.

[34] Per Anders Madsen, artikkelen «Over til Vestbanen», Aftenposten 29. mai 2008, s.7.

Innhold 2—2008

- Kunsten å ikke bare tenke svart-hvitt – svar til Tonje Volds artikkel «Hvit støy» Tora Aasland
- Spinn eller ikke spinn – mediene styrer Aslak Bonde
- Romania i Europa. En hjemkomst Grete Ek Ulland

A

SAMTIDEN: TIDSSKRIFT FOR POLITIKK, LITTERATUR OG SAMFUNNSSPØRSMÅL